

Jan Drda – Pancéřová pěst

Ještě dávno nepadla dvanáctá, ale táta už se u svého svěráku nějak podivně ošíval a vrtěl. „Jako když na něj leze jaro,“ myslí si Pepík, ale piluje dál jakoby nic a nemá to tátovi za zlé. V Praze je veselo, včera večer stříleli gestapáci lidem nad hlavy, trhaly se německé firmy, volalo se sláva a zas fuj, hanba, pryč s fašismem, tabulky z tramvají se házely do Vltavy. Pepík byl při tom hnedle do půlnoci. A když šel konečně spát, měl jen jediný strach, že to rupne bez něho, že se ta opravdovská sláva strhne dřív, než se Pepíkovi ráno rozlepí oči. Ale sobotní ráno bylo dusné a klidné, a táta zahnal Pepíka do dílny, jako by se nechumelilo.

To strašně líné dopoledne!

V úzké staroměstské ulici, kde je zámečnictví Pepíkova táty, probíhá život zpomaloučka. Jen tu a tam hokynář nebo krejčí stojí na židličce před svým krámkem a louhem smývá německý nápis se skla. Lidé se mu ušklíbají, že zaspal včerejšek, že už to mělo být dávno dole, na praní a mytí že byl čas včera, dnes prý už se bude jenom věšet. Hokynář, obličejem obrácen ke sklu, na ně mstivě vystrkuje tlustý zadek.

Huí, huí, hvízdá Pepíkův pilník po železe. Už to bude? Už to bude? vrtá Pepíkovi ježatou palicí, a uvnitř je pln nepokoje, že přece jenom zmešká. Najednou zařinčí na tátově stole, kde se mezi pilníky, francouzskými klíči a jiným umouněným nářadím válí korespondence a objednávky, telefon.

„Zámečnictví Hošek,“ řekne táta mechanicky do mluvítko, ale pak se zhluboka zamlčí, polkne vzrušením a hlasem dočista přejinačeným křikne: „Jo? Hned jsem tam!“

Praští sluchátkem a shání čepici, skočí k širokému prknu, jimiž je pobita zadní stěna dílny, do úzké štěrbině s námahou zastrčí své krátké roubíkovité prsty a trhne, div nezboří celou chalupu. Odštípnuté prkno břinkne o podlahu. Jeden hmat hluboko za ostění, a už drží v ruce flintu. Námahou rudý, ještě hloub vsunuje ruku do skryše, konečky prstů loví, loví, než se mu podaří zachytit balíček ve voskovaném plátně. Když jej roztrhne, zachrastí zásobníky. Jeden, druhý, pátý i šestý si cpe do kapes. Vyzkouší závěr, matně lesklý vazelinou. A už pospíchá ke dveřím, pušku v obou rukou, hrne se do útoku. Teprv na prahu si uvědomí, že je tu taky Pepík. Obrátí se po něm, malinko upadne do rozpaků, jako by držel v ruce nepatřičnou věc. Zařváním přemůže všechny ostych před tím usmrkaným klukem:

„Běž k mamě a nehni se mi z domova, sic ti hnáty zpřerážím!“

A pak je najednou pryč, někde v průchodě, v ulici, čertví kam vlastně zmizel. Pod Pepíkem se roztřesou kolena. Vyběhne z dílny. Na staroměstských věžích klimbají poledne. V úzké uličce je zátopa lidí s trikolórami, odněkud z oken padají Hitlerovy obrazy. Lidé, jak tu běží, s gusem dupají té potvoře do obličeje. Jinak si z nich nevybereš: jsou takoví jak Pepík, nadšení, zmatení, výskají a hubičkují se s děvčaty, samá radost a žádný pořádný cíl. Švadlenky se chytou pod pažďí a začnou zvesela zpívat: „Kolíněčku, Kolíně!“

No sakra, to není to pravé! Pepík má pořád před očima tátu s flintou. Binec bude, to je marné, náckové nejsou kořata! Pepík třeští oči, běží s davem, už je ulice vyvrhuje na Národní třídu. Na křižovatce esesák. Jako když střílíš do vrabců. Švadlenky běží na chodníky, tlustý pán ukryje trikolóru s provinilým úsměvem. Jedna automatická puška, hlavní skloněná k dláždění, uhlídá celé stádo. Uhlídá?

Po chodníku jde uhlíř. Černý, samý mour, přes rameno pytel koksů. Bez trikolóry, bez zájmu. Člověk, který myslí jenom na svou dřinu. Esesák si jej připustí na pět metrů k tělu, ba dokonce jej beze všeho nechá přecházet ulici. Ještě se v té chvíli napůl odvrátí, aby si zkontroloval druhou stranu.

„Křáp!“ buchne pytel na chodník. Strašný skok. Veliký, ramenatý esesák i s automatem padá na záda. Na prsou mu leží černý chlap, ruce zařaty do chřtánu. Čepice s umrlčí hlavou se válí na asfaltu dnem vzhůru, z Němcovy brunátné tváře nestvůrně vylézají oči. Všecko to trvá pár vteřin. Pak uhlíř vstává, v pravici má automat a křikne:

„Chlapi za mnou! Pro zbraně!“

Někdo svléká svrchník. Hází jej do náruče své ženě. Druhý praští aktovkou. Tak, doprostřed ulice. Překážela by, potvora, v běhu. Rozběhne se jich šest, deset, houf, hejno. Pepík s nimi. A jako potok, který sdírá břehy, pádí zpátky na Staré Město, strhující do svého proudu chlapa za chlapek. Z oken na ně hulákají lidé:

„Rozhlas volá o pomoc! Vraždí tam naše lidi!“

Ale černý chlap v čele neslyší, běží si najisto, automat v obrovských prackách. I kdyby se chtěli zastavit, i kdyby chtěli obrátit, uhlířova jistota je nepustí. Musejí s ním i ti, co nechtějí.

Vrata. Uhlíř vpadne do černého jícnu, skočí na široké schody. Chlapi za ním. Je tu tma, nohy skáčí nazdařbůh, schod neschod. A když se konečně rozevře v šero, zahlédnou před sebou tři Němce s pistolemi. Automat začne řvát. Všecky uši rázem ohluchnou, chřípí jsou plna prachu z omítky. A nohy, které chtějí dál, které musí dokončit tento útok, skáčou po čemsi měkkém, beztvárném, po krvavých krtinách, které se bortí pod chodidly.

Když se Pepík vzpamatoval, uviděl třicet vojáků a důstojníků. Stojí se zvednutýma rukama u zdi, ve tvářích děs zrovna zvířecí. Těkají očima po černé nepřátelské mase, zhroucení strachem z vlastního konce. Málokdo si jich všímá. Uhlíř s automatem probíjí zámky kancelářských almar. Pistole. Pistole. A flinty. Jenom šest. Po každé sahá deset rukou. Chlapů je tu až černo. Nábojnice proudí z dlaně do dlaně, jak měděné penízky, jako mzda nádeníkova. Nikdo se ani neptá po ráži.

Pepík má pořád prázdné ruce.

V poslední skříni najdou dlouhé šedivé kyje. Hlavici to má jak husitský palcát. Znáš to z biografu. Pancéřová pěst. Chlapi se na ně dívají rozpačitě. Nikdo tomu nerozumí. Pepík má strašně prázdné ruce. A musí něco mít, aby zahnal tu náhlou, divokou žízeň po zbrani. Dá chlapům příklad, první sáhne po pancéřové pěsti. Stejně ochotně by vzal bajonet. Cokoli. Jen nemít prázdné ruce. Utíká se svým břemenem ven, zadýchán štěstím.

„Hurá!“ křičí jim vstříc lidé. Konečně si to rozdáme i s německými tanky! A jejich vlastní zbraní! Od fakulty už kropí tankový kulomet ulici. Otlouká fasádu Klementina. Pepík přebíhá v ohni. Ach ne, vždyť to nic není. Běží i soudruh s dřevěnou nohou, strašně zpomaleně. A přece projde zdrav.

Němci zahájili boj. Padákoví myslivci, příšery v kropenatých šatech, postupují ulicí. Klidně a metodicky je naši ostřelují z oken, z průjezdů, ze zároží. Na stožár kasáren, kde šest let plandal skobový kříž, vylétne červenomodrobílá. Za střešním žlabem střílí zákeřník. Má špatnou míru, tři kulky plesknou o zdivo, neublíživše.

„Puč to sem!“ řekne tramvaják, na něhož nezbyla puška. A frajersky, s čepicí všoupanutou do týla, si čeká na vteřinku, až zákeřník ukáže čelo. Pak mu ji posadí mezi oči. Klidně, jako když běží o znamínko tužkou. Bandita se napne, rozhodí ruce, a potom padá na chodník, toče se v desateronásobném saltu mortale.

„Taky padákovéj!“ šklíbí se chlapi.

A tanky, tanky, tanky.

V sobotu, v neděli, v pondělí. Vylamují si zuby na barikádách z dláždění. Pepík Hošek pořád vleče svou pancéřovou pěst. Nikomu ji nedá. A pak...

Tři pancéřové pěsti za barikádou. První má tank na čtyřicet metrů. Muž zavře oči, stiskne kohoutek. Rána nevyšla. Zahodí ten zbytečný, nepotřebný krám, děs mu skočí do očí, utíká od barikády jako šílenec, nevnímaje kulometný oheň, jenž mu sviští nad hlavou.

Pak střílí druhý. Na třicet. Opřen o zeď domu. Když rána vyšla, najdou ho roztrhaného na kousky. Raketový plamen chce mít volno. A tank je na dvacet metrů.

Pepík se třese hrůzou. Je mu teprve sedmnáct. Přerazím ti nohy, jestli se hneš z domova, řekl táta. Kdyby tu byl teď, křikl by: „Přerazím ti nohy, jestli nevystřelíš.“ A Pepík ví: i tak, bez táty, bez rozkazu bych nezdrhl. U Berlína se bijou sedmnáctiletí krasnoarmejsi. A vůbec, sedmnáct let, to už je člověk chlap. Míří. Míří. A drkotá zuby. Smradi, smradi, smradi německý! Jazyk to říká sám. Ale Pepík to cítí celým tělem.

Tank na patnáct metrů.

Kulomet bije do čela barikády, žulové odštěpky lítají na všechny strany. Pepík je skrčen dole, u štěrbiny, určené zrovna pro jeho pancéřovou pěst. Jsou tu ještě střelci? Je tu ještě někdo? Cítí se strašně sám. Strašně odpověden za tuhle chvíli. Stiskne. V tu vteřinu ho opouštějí všechny smysly. Hluchý je, slepý, bez citu, hmatu a čichu.

Teprve když k němu vyběhnou z domu, když ho objímají a líbají, procítá. Stojí? Leží? Což není roznesen na tisíc kousků? Ach ne, sedí na bobku jako prvňáček, když cvrkná na jaře fazole. Násadu má pořád pevně pod ramenem.

Zvednou ho k sobě, postaví Pepíka na nohy, někdo ho nadšeně praští do ramene:

„Koukej, smrkáči! Koukej!“

Teď teprve uvidí železnou bestii. Má roztržené břicho, stoupá z ní dým, lehký benzínový plamen olizuje pláty. Příliv nadšení rozmrazuje Pepíka Hoška, všecek roztává pod přátelskýma rukama chlapů. Samou láskou by ho v tu ránu umačkali.

Pepík odhodí prázdnou násadu. Ještě jednou se koukne na podbitou nestvůru. Pak si odplivne, vykulí modré telecí oči, a docela se zalykaje štěstím, škytne:

„Krucifix... to byla ale... šlupka!“

DRDA, Jan. *Němá barikáda*. 25. vyd., v ČS 9. Praha: Československý spisovatel, 1980, Pancéřová pěst. s. 75 - 81.

- 1) Kdy a kde se příběh odehrává?
- 2) Z pohledu koho je příběh vyprávěn? Kolik je Pepíkovi? Je psán ich-formou, nebo er-formou?
- 3) Který publicistický prvek povídka využívá?
- 4) Příběh se soustředí na malém prostoru na popis boje s Němci, ale jak dlouho povídka probíhá?
- 5) Které nebezpečné situace jsou popsány?
- 6) Chová se Pepík zodpovědně?
- 7) Jsou ostatní postavy z povídky typičtí hrdinové?
- 8) Jakým jazykem je povídka napsaná?

Řešení:

- 1) Za Pražského povstání v Praze
- 2) Z pohledu 17letého Pepíka, psán er-formou
- 3) Reportážní postup, zachycuje bezprostřední zážitek tak, jak jde v čase
- 4) Tři dny – ...A tanky, tanky, tanky. V sobotu, v neděli, v pondělí....
- 5) Esesák hlídající ulici, přepadení úřadu a zabavení zbraní, ostřelování na ulici, útok tanků
- 6) Naprosto nezodpovědně – neposlechne tátu, neřekne mámě ani slovo, účastní se bojů přes své mládí, ty tři dny doma zřejmě nebyl, ozbrojí se pancéřovou pěstí, ačkoliv s ní nemá zkušenost...
- 7) Nejsou to hrdinové, jsou to prostí lidé – Pepík jako zámečnický učeň, uhlíř, lidé na barikádách... říká se tomu hrdinství prostých lidí
- 8) Hovorovým až nespisovným – řeč vypravěče se tu kryje s řečí postav, 17letý Pepík nemůže mluvit spisovně – vypadalo by to uměle